

Čo naštartovalo rast súkromnej spotreby?

Ján Beka
Národná banka Slovenska

Obnovenie súkromnej spotreby v pokrízovom období a dobehnutie predkrízových úrovní sprevádzal výrazný nárast dopytu po tovaroch dlhodobej spotreby. Tie sú vždy kľúčové pri oživení rastu spotrebiteľského dopytu, keďže sú viac procyklické ako ostatné tovary. Na Slovensku došlo k oživeniu súkromnej spotreby v roku 2014, podporené zlepšovaním situácie na trhu práce, sentimentom, dopytom po úveroch v dôsledku uvoľnenej menovej politiky a potrebou obnovy zásoby tovarov dlhodobej spotreby vzhľadom na jej narastajúci priemerný vek.

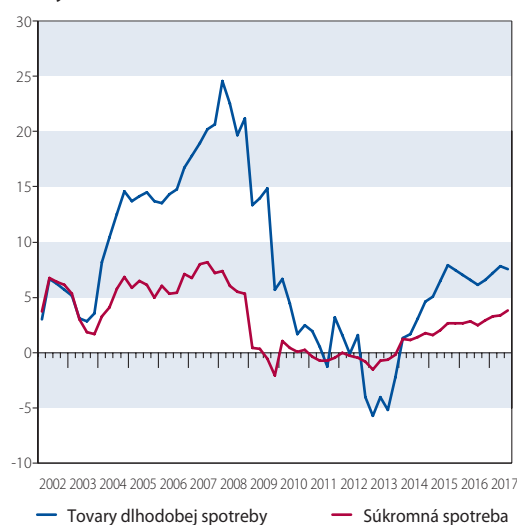
CYKlickÉ OŽIVENIE SÚKROMNEJ SPOTREBY

V rámci súkromnej spotreby spotrebávajú domácnosti tovary krátkodobej a strednodobej spotreby, tovary s dlhou životnosťou a služby. Zatiaľ čo tovary prvej skupiny domácnosti nakupujú pravidelne a často, tovary dlhodobej spotreby sú veľmi cyklické, keďže ich domácnosti využívajú zväčša dlhšie obdobie a úžitok je vlastne celkový tok služieb, ktoré poskytujú vlastníkom. Ich nákup môžu domácnosti oddialiť alebo obmedziť v prípade straty, resp. zníženia príjmu. Následne, keď sa domácnostiam príjem zvýši, môžu tovary dlhodobej spotreby nakúpiť. Tým sa vytvára cyklickosť spotreby tovarov dlhodobej spotreby. Vzhľadom na skutočnosť, že tieto tovary majú vysokú obstarávaciu cenu a zväčša nestačí na ich kúpu jednorazový príjem domácnosti, sú na ich obstaranie potrebné úverové zdroje. Ako dokumentujú nasledujúce grafy, obdobie, odkedy začala súkromná spotreba rásť, je sprevádzané najmä vyšším dopytom po tovaroch dlhodobej spotreby, a rovnako sa zrýchlil rast úverov na spotrebu.

ÚVERY PODPOROVALI OBNOVENIE SPOTREBITEĽSKÉHO DOPYTU

Hlavnou podporou narastajúceho dopytu po úveroch na spotrebu od roku 2014 bol pokles úročenia a uvoľnenie konkrétnych podmienok pri poskytovaní úverov. Výrazný pokles úrokových sadziieb z úverov na spotrebu odrážal uvoľnenú menovú politiku ECB a nárast konkurencie na trhu spotrebiteľských úverov. Banky síce hodnotili úverové štandardy často ako sprísňujúce, do veľkej miery to však bolo len v dôsledku sprísnenia regulačného rámca zo strany NBS (znižovanie maximálnej lehoty splatnosti spotrebiteľských úverov). V rámci konkrétnych podmienok poskytovania spotrebiteľských úverov prišli banky k znižovaniu svojich marží nielen pri priemerných úveroch, ale aj pri tých rizikovejších. Úročenie úverov v období od začiatku roka 2014 do konca roka 2017 pokleslo približne o 6 percentuálnych bodov, čo značne sprístupnilo úverové produkty vyššiemu počtu domácností. Tie tak mohli realizovať svoju odloženú spotrebu (najmä tovarov dlhodobej spotreby).

Graf 1 Vývoj reálnej súkromnej spotreby (medziročný rast v %)

Zdroj: ŠÚ SR.

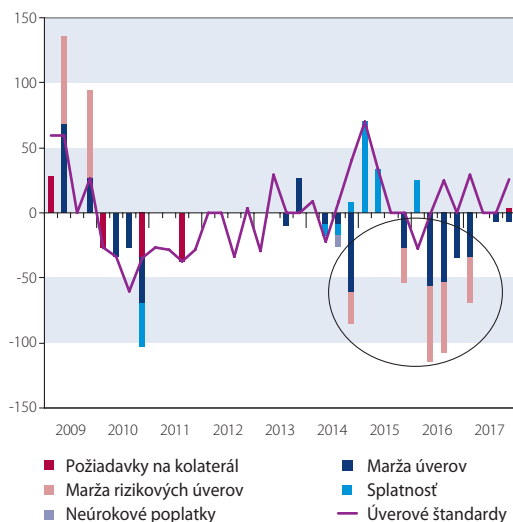
Graf 2 Súkromná spotreba a úvery na spotrebu (medziročný rast v %)

Zdroj: ŠÚ SR.

Graf 3 Úverové štandardy (čistý percentuálny podiel)

Zdroj: ECB.

Graf 4 Úročenie spotrebitelských úverov (v %)

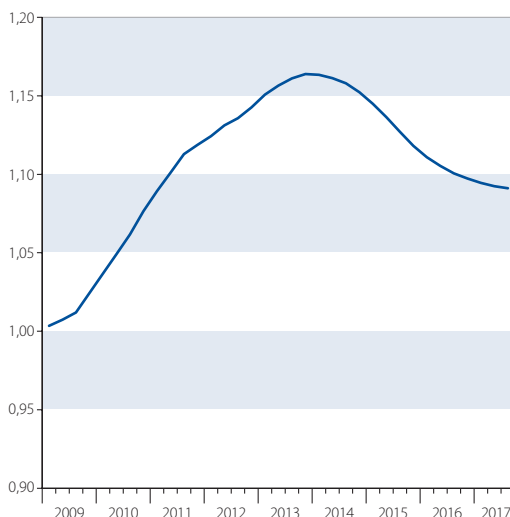

Zdroj: NBS.

ĎALŠÍ FAKTOR PODPORUJÚCI OBNOVENÝ DOPYT PO TOVAROCH DLHODOBEJ SPOTREBY

Okrem odkladania spotreby z dôvodu slabého sentimentu domácností a nevýrazného rastu reálnych miezd v pokrízovom období bol ďalším faktorom obnovy dopytu po spotrebných statkoch narastajúci vek zásoby tovarov dlhodobej spotreby. Jednoduchý odhad naznačuje, že až do začiatku roku 2014 narastal vek týchto statkov, čo znamená, že obstarávanie nových tovarov dlhodobej spotreby nepokrývalo odpisy. Od roku 2014 sa však postupne začala zlepšovať situácia na trhu práce, otočil sa sentiment v dôsledku pocítovaného a očakávaného zlepšovania finančnej situácie, vzrástli mzdy a domácnosti začali vo väčšej miere zaobstarávať tovary dlhodobej spotreby. Priemerný vek tovarov dlhodobej spotreby sa tak pomaly znižuje.

Graf 5 Priemerný vek tovarov dlhodobej spotreby

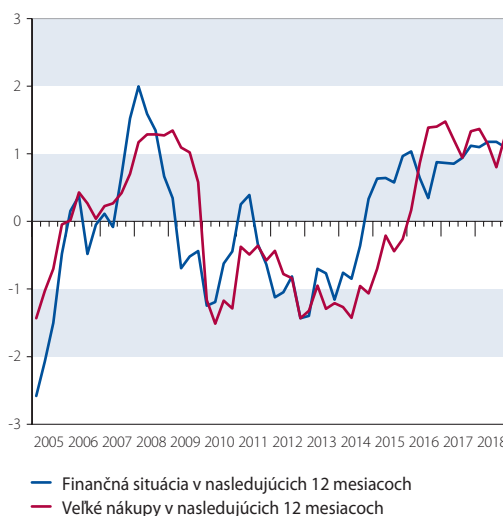
Zdroj: Prepočty NBS.

Poznámka: Priemerný vek tovarov dlhodobej spotreby bol vypočítaný pri životnosti tovarov dlhodobej spotreby štyri roky a pri adekvátnej miere depreciaácie. Kumulatív s bazickým obdobím 4Q 2008. Pokles znamená, že prírastok tovarov dlhodobej spotreby je vyšší ako ich depreciaácia.

ČO NÁM UKAZUJÚ INDIKÁTORY DO BUDÚCNOSTI?

Ďalšie smerovanie súkromnej spotreby by mohli najlepšie naznačiť predstihové indikátory. V prieskume Európskej komisie o indikátore ekonomického sentimentu sú aj otázky týkajúce sa očakávaní domácností. Ako najvhodnejšie indikátory sa zdajú byť očakávania veľkých nákupov domácností v nasledujúcich 12 mesiacoch a očakávaná finančná situácia domácností. Tie naznačujú pokračovanie pozitívneho trendu, pravdepodobne však o niečo pomalšie, ako to bolo v predchádzajúcom období, keď domácnosti dobiehali odloženú spotrebu.

Graf 6 Očakávania domácností do budúcnosti (odchýlky od dlhodobého priemeru, posun o 12 mesiacov)

Zdroj: Európska komisia.